

DOI: 10.33310/2518-7813-2020-68-1-232-238

УДК: 378.016: [373.2: 159.946.4]

Юлія РУДЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти
ORCID: 0000-0002-9253-0679
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
м. Одеса, Україна
e-mail: rudenkoj@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ КУЛЬТУРОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено проблемі використання аудіовізуальних засобів навчання у формуванні професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Метою статті є: визначення сутності ключового поняття започаткованої наукової розвідки «аудіовізуальні засоби навчання»; обґрунтування педагогічної, методичної, лінгводидактичної раціональності використання аудіовізуальних засобів навчання в процесі психолого-педагогічного супроводу професійно-мовленнєвої діяльності майбутніх вихователів в освітньому процесі вищих навчальних закладів; схарактеризувати основні аудіовізуальні засоби мовленнєвого розвитку майбутніх вихователів (візуальні, аудіативні, аудіовізуальні). У статті подано класифікацію аудіовізуальних засобів формування професійно-методичної спрямованості культуромовної особистості майбутніх вихователів, а саме: візуальні (картини українських художників, ілюстрації художників-ілюстраторів, літературні карти до культурно-значеннєвих професійно-орієнтованих текстів, електронне портфоліо, схеми); аудіативні (аудіозаписи мовлення вихователів практиків, аудіозаписи мовлення студентів, аудіозаписи дітей дошкільного віку, аудіотексти у виконанні майстрів художнього слова, аудіо-казки, аудіо-вірші, аудіо-байки), музичні твори українських композиторів; аудіовізуальні (відео-кейси, мультфільми за сюжетами творів українського фольклору, відеофрагменти за змістом художніх творів для дітей дошкільного віку, анімаційні фільми за тематикою українських народних казок, відеофрагменти конспектів занять в закладах дошкільної освіти, відеофонограми).

Ключові слова: аудіовізуальні засоби навчання, професійно-мовленнєва діяльність, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти, професійно-методична спрямованість.

Об'єктивним на сучасному етапі розвитку педагогічної спільноти є зростання ролі інтерактивних технологій (медіа технології, ІКТ технології, комп'ютерні технології тощо) в освітньому процесі закладів вищої освіти. Актуальність звернення до використання аудіовізуальних засобів навчання у фаховій підготовці майбутніх вихователів ЗДО зумовлюється низкою чинників: розробка шляхів, наукових підходів, алгоритму успішного формування інформаційної, цифрової грамотності майбутніх фахівців дошкільної освіти; підвищення загального рівня інформаційної та медіа грамотності майбутніх вихователів; процес формування знань, умінь і навичок використання нових інформаційних, інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти та в роботі з дітьми дошкільного віку, кінцевим результатом якого є сформованість медіакультури, цифрової грамотності; формування знань, умінь і навичок створення раціонального, безпечного, професійно-зорієнтованого медіапростору; відповідність майбутніх вихователів сучасним вимогам ринку праці. Останнім часом

проблема навчання мовлення з використанням аудіовізуальних засобів навчання виступила предметом низки досліджень: проблема медіаосвіти (Г. Онкович, Б. Потятинник, І. Чемерис, В. Робак, Ю. Чернявська та ін); з'ясування методичної доцільності використання аудіовізуальних засобів навчання в мовленнєвому розвитку майбутніх фахівців (Т. Бабійчук, О. Білик, А. Гуржій, Л. Добровольська, Г. Заєць, О. Сухорукова, М. Шевченко, В. Федчик та ін.); використання відео технологій в освітньому процесі (О. Зубченко, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський та ін.). Наявні суперечності між: дидактичним, лінгводидактичним, методичним потенціалом аудіовізуальних засобів навчання та відсутністю науково-обґрунтованої методики їх використання в процесі професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів ЗДО; необхідністю формування медіа, цифрової та інформаційної грамотності майбутніх вихователів та недостатнім використанням інформаційно-комунікаційних, медіа технологій в процесі їхньої мовної освіти зумовили необхідність наукової розвідки з досліджуваної проблеми.

Метою започаткованої наукової розвідки є обґрунтування методичного, лінгводидактичного, методичного потенціалу використання аудіовізуальних засобів навчання у формуванні професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Для досягнення поставленої мети було окреслено низку завдань: 1) визначити сутність поняття «аудіовізуальні засоби навчання»; 2) обґрунтувати педагогічну доцільність і методичну раціональність використання аудіовізуальних засобів навчання в професійно-мовленнєвій підготовці майбутніх вихователів ЗДО; схарактеризувати аудіовізуальні засоби, які було використано у формуванні професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів ЗДО.

Аудіовізуальні засоби навчання, або «екранно-звукова наочність», на думку Т. Бабійчук, є «синтезом достовірно наукового викладу фактів з елементами мистецтва» та сприяють формуванню стійкого інтересу до літературних творів та навчання мовлення на їх основі [1, 9]. Використання аудіовізуальних засобів навчання (відео-презентація, відео-фрагменти, відео-фільми, відео-записи, відео-кейси тощо) в мовленнєвому розвитку, за даними досліджень Л. Добровольської, запускає механізм ефективної взаємодії зорових і слухових центрів людини, стимулюють розвиток внутрішнього мовлення, сприяють функціонуванню механізмів мовленнєвої діяльності, спонукає студентів до комунікативної діяльності [4, 191-193]. Використання аудіовізуальних засобів в розвитку мовлення студентів, на думку В. Федчик, підвищує ефективність формування мовних, мовленнєвих знань, умінь і навичок, а саме: справляє на мовців паралельний одночасний вплив (зображення, звук і власне мовлення) по всіх каналах сприйняття (зоровий, слуховий тощо), що автоматично сприяє глибшому і міцному запам'ятовуванню мовного матеріалу; розвиває мовне чуття, внутрішнє мовлення; сприяє розвитку асоціативного мислення і творчої уяви; стимулює активність і самостійність; підвищує їхню мотивацію [11].

На основі аналізу наукових розвідок визначаємо поняття «аудіовізуальні засоби навчання» як особливу групу засобів навчання, що: використовуються педагогом для обробки, передачі, сприйняття професійно-орієнтованої інформації; забезпечують створення нового, унікального медіа продукту, з наперед визначеною методичною, лінгводидактичною метою; сприяють обробці, збереженню, презентації професійно-орієнтованої інформації у вигляді аудіо, відео, аудіовізуальних джерел; засновані на раціональному поєднанні звуку, зображення, кольору, і на цій основі

забезпечують наочно-слухову форму сприйняття інформації формування інтегральної та низки загальних (ЗК) та фахових (ФК) компетентностей.

Педагогічну і методичну доцільність використання аудіовізуальних засобів навчання, як невід'ємної складової психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості культуромовної особистості майбутніх вихователів вбачаємо: в можливості добору, методичної селекції, обробки великого об'єму професійно-зорієнтованої інформації, трансформуванні отриманої слухової, зорової інформації; можливості раціонального поєднання загальнопедагогічних традиційних форм, засобів, методів і прийомів та аудіовізуальних (відео+ аудіо+ аудіовізуалізація) з пріоритетом мовленнєвих завдань та використання отриманої професійно-орієнтованої інформації в майбутній професійно-мовленнєвій діяльності в ЗДО.

А. Гуржій зазначає, що використання аудіовізуальних засобів навчання в мовній освіті забезпечує: доступність навчання, його індивідуалізацію й інтенсифікацію; активізацію емоцій та інтересу студентів; урізноманітнення форм проведення занять, що стає можливим завдяки «комбінації та одночасному задіянні зорових і слухових аналізаторів» [4]. Застосування аудіовізуальних засобів в мовній освіті майбутніх фахівців, на думку Г. Заєць, є методично-виправданим саме завдяки «синтезу зображення, слова, музики, шуму, кольору» стає можливим «індивідуалізація навчання, масове охоплення студентів, створення позитивного емоційного фону в процесі навчання мовлення; посилення мотиваційного аспекту мовленнєвих занять» [5, 25-26].

Лінгводидактична спрямованість у використанні аудіовізуальних засобів в професійно-мовленнєвій фаховій підготовці майбутніх вихователів полягає у: високій інформативності, раціональній передачі навчального матеріалу; реалістичності відображення явищ і фактів дійсності, можливістю використання аудіо, відео продукції у формуванні професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів ЗДО. Дидактичними функціями аудіовізуальних засобів навчання, за даними досліджень Т. Бабійчук, є формування: читачької компетенції студентів; формування в них стійкого інтересу до опанування українського мовлення; полегшення сприймання навчальної інформації; посилення емоційного фону мовленнєвих занять; створення проблемних ситуацій і ситуацій успіху в процесі навчання і розвитку мовлення; дозволяє урізноманітнювати форми, методи, прийоми роботи з розвитку мовлення [1, 10]. Дидактичними принципами, на яких базується ефективно використання аудіовізуальних засобів

навчання в процесі навчання й розвитку мовлення є: принцип цілеспрямованості; принцип зв'язку із життям; принцип наочності; принцип створення позитивного емоційного фону у процесі навчання мовлення; [5,26].

Робота студентів із фонозаписами, аудіозаписами, відеозаписами створює умови для імітації і використання почутого під час продукування власних усних висловлювань. Наслідуючи, імітуючи мовлення українських артистів, дикторів, імітуючи їхнє зразкове, українське літературне мовлення, аналізуючи їхнє мовлення за всіма показниками (інтонація, дикція, темп, тембр, звукова культура, граматична правильність мовлення, виразність, емоційність, експресивність, образність, правильність тощо) студенти відпрацьовують базові мовленнєві вміння і навички [11].

З-поміж функцій аудіовізуальних засобів навчання (відеофрагментів, міні-екранізацій) Т. Бабійчук виокремлює: здійснення естетичного сприймання творів мистецтва, розуміння мови театру і кіно; розвиток творчої особистості студентів (характеру, почуттів, свідомості); національно-патріотичне виховання; формування умінь презентації своїх знань через активні форми тощо [1,10].

В процесі формування професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів було використано візуальні, аудіативні, аудіовізуальні засоби навчання. Їх докладну характеристику подано за допомогою схеми.

З-поміж візуальних засобів було використано відео матеріали з картинами українських народних художників для дітей дошкільного віку, сайти про українських художників-ілюстраторів для дітей дошкільного віку (найкращі художники-ілюстратори незалежної України <https://bokmal.com.ua/people/najkrashhi-dytjachi-iljustratory-nezalezhnoji-ukrainy/>; чарівники з дитинства (художники-ілюстратори дитячих книг) <http://www.childlib.dp.ua/index.php/ru/resursi/2014-02-19-12-27-57/1052-charivnyky-z-dytynstva>; ті, що малюють між слів. Сім українських ілюстраторів, яких варто знати <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/07/8/214736/>, тощо. В ході викладання курсу «Методика ознайомлення дітей з українським народознавством в ЗДО» майбутніми вихователями було започатковано

проекти «Українські художники для дошкільників», «Художники-ілюстратори для українського дошкільця», в рамках якого студенти розробляли електронне портфоліо, яке містило відео презентації картин українських художників та художників-ілюстраторів, які рекомендовані освітніми програмами для закладів дошкільної освіти. Наведено орієнтовну структуру електронного портфоліо: стисла біографічна довідка (з обов'язковим посиланням на бібліотечні та інтернет джерела) про художника (художника-ілюстратора); його картини (ілюстрації до художніх творів) у форматі відео (мета) файлів, які рекомендовані освітніми програмами для закладів дошкільної освіти; конспекти занять на ознайомлення з творчістю українських народних художників (художників-ілюстраторів) для дітей різних вікових груп.

Візуальні засоби було використано також під час роботи над проектом «Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку». В рамках роботи над проектом студенти готували народознавчі теки, які містили народознавчий матеріал для кожної вікової групи: відео презентації з картинами українських художників; відео, кадроплани за змістом КЗПОТ, віршів, байок, коліскових пісень; відео презентації з теми «Українське народно-декоративне мистецтво» (різьба по дереву, вишивкарство, килимарство,

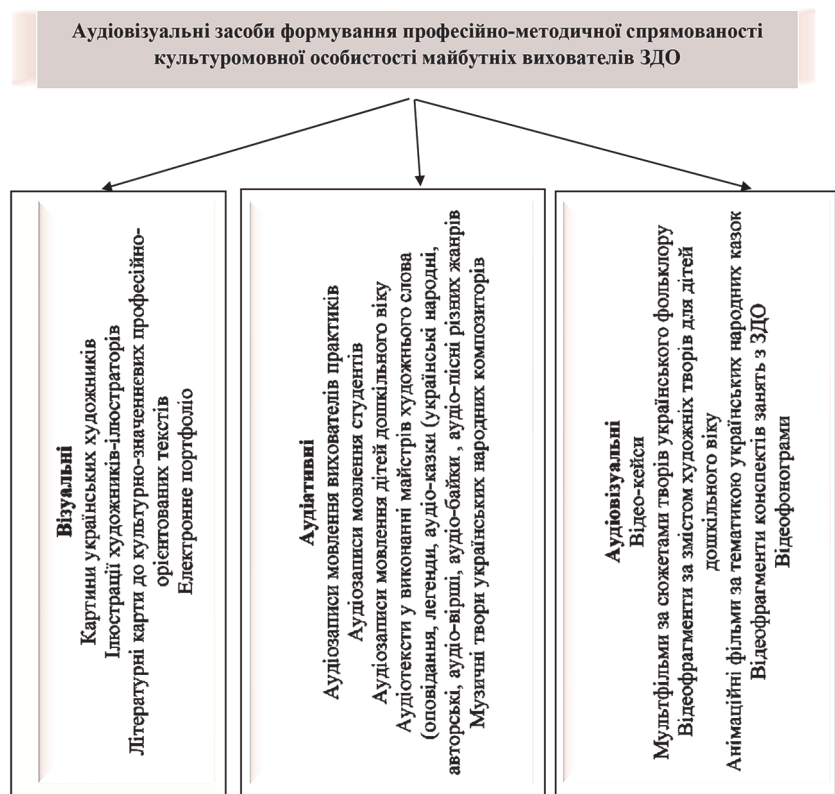

Схема 1. – Класифікація аудіовізуальних засобів формування професійно-методичної спрямованості культуромовної особистості майбутніх вихователів

ткацтво, лозоплетіння, писанкарство, витинанки, вироби з соломи, кераміка, вироби зі шкіри, техніки оздоблення шкіри тощо).

3-поміж аудіативних засобів навчання у формуванні професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів було використано: онлайн платформи: українських народних казок для дітей дошкільного віку <https://derevo-kazok.org/sluhati-ukrayinski-narodni-kazki.html>; <http://partner.biz.ua/album/787/ukrainski-narodni-kazki-ukrainski-audio-kazki-2000>; <http://sorokavorona.info/kazky/audiokazky.html>; сайт цілодобового радіо «Радіо хвиля авторських казок українською мовою для дітей» (<https://kazky.suspilne.media/online.php>); українських народних пісень: збірка колицкових для дітей – <http://dети.e-papa.com.ua/dytyachi-pisni/5/>; збірка аудіо колицкових для дітей https://kampot.org.ua/ua_kazku/ua_koluskovi/77-zbirka-audio-koliskovich-ukrayinskih-pisen.html; музичний проект колицкових пісень «Люлі бай» https://caribbean.com.ua/ua/concert_hall_ua/muzichniy-proekt-koliskovich-pisen-lyu/ тощо.

Щодо аудіовізуальних засобів у формуванні професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів було використано: відео-кейси, відеофрагменти за змістом художніх творів для дітей дошкільного віку; анімаційні фільми за тематикою українських народних казок та фольклорних творів, відеофонограми та відеофрагменти конспектів занять в ЗДО.

Наведемо алгоритм створення відеофрагментів, відеофонограм за змістом КЗПОТ (культурно-значеннєвих-професійно зорієнтованих текстів): уважне прочитання твору; визначення дидактичної, лінгводидактичної, методичної, педагогічної мети відеофрагменту; мовне оформлення; зйомка відеофрагменту; складання плану презентації відеофрагменту перед аудиторією; самоаналіз та самооцінка відеофрагменту.

Зазначимо, що аудіовізуальні засоби формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх вихователів використовувались в освітньому процесі студентів 1-4 курсів денного та заочного відділень у викладанні курсів: «Дитяча література», «Основи образотворчого мистецтва з методикою образотворчої діяльності в ЗДО» (перший курс); «Етнопедагогіка», «Культура мовлення та виразне читання» (другий курс); «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у ЗДО», «Методика ознайомлення дітей з українським народознавством» (третій курс); «Методика навчання української мови у ЗДО» (четвертий курс). Аудіовізуальні засоби навчання було використано на лекційних, практичних, лабораторних заняттях з означених

дисциплін, в організації самостійної роботи студентів, в процесі виконання індивідуально-навчально-дослідних завдань з дисциплін.

Проілюструємо окремими прикладами використання аудіовізуальних засобів у формуванні професійно-методичної спрямованості культуромовної особистості, а саме формування оцінно-рефлексивної компетенції майбутніх вихователів в процесі викладання курсу «Культура мовлення та виразне читання».

На початку лабораторних занять було залучено такі настанови-стимули студентів на квазі-професійну оцінно-рефлексивну діяльність: «проаналізуйте конспект заняття..., визначте помилки вихователя..., які недоліки ви зафіксували під час перегляду відео-уривку..., оцініть мовлення вихователя (виразне / невиразне)..., дайте оцінку володіння вихователя методикою розвитку виразного мовлення дошкільників...» тощо.

Ситуація 1. Методистом здійснюється перевірка проведення вихователями занять з розвитку виразного мовлення дітей дошкільного віку.

Завдання 1. Студентам пропонували відео-кейси із записами конспектів занять з розділів: «Художня література», «Ознайомлення з українським народознавством в дошкільному закладі», «Методика розвитку мовлення», метою яких був розвиток виразного мовлення дітей дошкільного віку. Кожен студент отримував індивідуальний відео-кейс із фрагментом конспекту заняття, його завдання полягало в тому, щоб: ознайомитися з ним, визначити вікову групу, проаналізувати використані вихователем методи, прийоми розвитку виразного мовлення дошкільників; визначити доцільність чи недоцільність цих методів та прийомів; визначити помилки вихователя під час проведення заняття; надати методичні рекомендації щодо розвитку виразного мовлення дітей.

Завдання 1. Мета: сформувати вміння майбутніх вихователів добирати мовленнєві вправи й ігрові прийоми для формування адекватної самооцінки і взаємооцінки виразності мовлення дітей.

Процедура виконання. Студентам пропонуються: 1. Відеозаписи зі сценаріями театральних вистав, конспектів занять з різних розділів програми, та фрагменти ігрових моментів (дидактичні ігри, мовні, мовленнєві гри) для дітей дошкільного віку за змістом КЗПОТ (культурно-значеннєвих професійно-зорієнтованих текстів). 2. Студенти мають проаналізувати, які мовні й немовні засоби виразності було використано вихователем-практиком (однокурсником) під час їх проведення. 3. Здійснити рефлексію використання студентом засобів виразності (мовних та немовних). 4. Заповнити таблицю «Використання

мовних засобів виразності вихователем». 5. Запропонувати власні ігри на розвиток виразного мовлення дошкільників на конкретному за-

нятті. У графі примітка студенти мають зазначити, які б вони використали засоби виразності на цьому занятті.

Таблиця – Рефлексія «Використання мовних засобів виразності вихователем»

№ аналізованого відеозапису	Засоби виразності, які використано вихователем під час проведення заняття												Примітка			
	Мовні	Немовні	Інтонаційні	Фонетичні	Лексичні	Лексико-семантичні	Стилістичні	Синтаксичні	Графічні	Морфологічні	Словотворчі	Тропи				
1																
2																
3																

Пропоновані студентам відеозаписи конспектів занять: Заняття "Осінь в гості завітала", середній вік, ДНЗ № 295, м. Кривий Ріг. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Ab5phd6DPj4>; Скриня казок ДНЗ 50 (фотовідеозйомка, фотозйомка). Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=TnnkAUZmN7g>; "Вихователь року -2017". Відкрите заняття М.М.Ахмедова. режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=JQUsoRRGFU4>; конспект заняття в старшій групі. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=B9R8Dt26ghQ>.

Завдання 2. Мета: з'ясувати наявність умінь майбутніх вихователів взаємооцінювати виразне мовлення своїх однокурсників.

Процедура виконання. Студентам пропонується: 1. Аудіозаписи та протоколів мовлення однокурсників з педагогічної практики. 2. Проаналізувати їх мовлення щодо наявності засобів виразності в їхньому мовленні. 3. Результати аналізу мовлення однокурсників занести до таблиці.

Таблиця

Аудіозапис (назва, порядковий номер)	Засоби виразності мовлення (ПІБ)													Примітка		
	Темп	Тембр	Дикція	Артикуляція	Голос						Наголос	Паузи (їх види)	Дихання (тип дихання)			
					Сугестивність	Адаптивність	Витривалість	Шумостійкість	Висота	Сила					Леткість	

Завдання 1. Мета: з'ясувати вміння студентів здійснювати самооцінювання власного виразного мовлення.

Процедура виконання. Студентам запропоновано виконати завдання: 1. Письмово здійснити аналіз виразних засобів, які вжито у власному письмовому тексті (опис, розповідь, казка, оповідання) 2. Класифікувати засоби виразності власного мовлення. 3. Свої спостереження занести до робочого зошиту з виразного читання.

Завдання 2. Мета: діагностувати наявність умінь самооцінки власного виразного мовлення.

Процедура виконання. Студентам пропонується: 1. Магнітофонний (диктофонний) аудіо

запис власного мовлення, зробленого під час педагогічної практики (уривок конспекту заняття, читання художнього твору тощо). 2. Виписати до робочого зошиту засоби виразності, що використовуються у власному розмовному мовленні. 3. Класифікувати засоби виразності, що використовуються у власному мовленні. 4. Порівняти самооцінку виразності власного мовлення із взаємооцінкою власного мовлення однокурсниками.

Як засвідчили результати започаткованої наукової розвідки, використання аудіовізуальних засобів навчання в освітньому процесі сприяло: підвищенню мотивації (самотивації, взаємомотивації) щодо формування професійно-

методичної спрямованості майбутніх вихователів; посиленню емоційного тла лекційних, практичних, лабораторних занять; створенню проблемних ситуацій та ситуацій успіху в процесі психолого-педагогічного супроводу формування професійно-методичної спрямованості майбутніх вихователів ЗДО; формуванню мовленнєвої, мовної, професійно-мовленнєвої, когнітивно-народознавчої, українознавчої, культурознавчої, оцінно-рефлексивної, цифрової компетенції майбутніх

вихователів; формуванню медіаграмотності та цифрової грамотності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок започаткованого дослідження вбачаємо в розробці методики використання аудіовізуальних засобів в дистанційній освіті майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, створенні електронних підручників з використанням аудіовізуальних текстів.

Список використаних джерел

1. Бабійчук Т. В. Методика створення і використання відеофрагментів художніх творів у процесі вивчення української літератури в педагогічному коледжі. Автореф. дис.канд.пед. наук. К., 2007. 23 с.
2. Білик О., Сухорукова О. Методичні засади використання відеокурсу з української мови як іноземної в освітньому процесі. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2009. Вип. 4. С. 59–65
3. Гуржій А. М. Візуальні та аудіовізуальні засоби навчання: Навчальний посібник для студ. вищ.навч.закл. К. Інститут педагогіки АПН України. Наук.-метод. центр орг. розробки та вир-ва засобів навчання. 2003. 173 с.
4. Добровольська Л. С. Формування лексичної компетенції на старшому ступені навчання з використанням відеопрезентації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія Філологічні науки, 2014. Книга 3. С. 191-194.
5. Заєць Г. В. Аудіовізуальні засоби у процесі навчання російської мови як іноземної. Проблеми загального і слов'янського мовознавства. 2019. № 3. С. 24-30
6. Кузнецова О. Д. Засоби масової комунікації. Львів, 2005.
7. Онкович Г. В. Про історію створення реально-віртуального посібника «Абетковий дивограй» [Електронний ресурс] : збірник статей / Г. В. Онкович // Міністерство внутрішніх дел Республіки Беларусь, учреждение образования «Могилевский институт Министерства внутренних дел Республики Беларусь»; редкол.: С. В. Вендиктов (отв. ред.) [и др.]. – Могилев: Могилев. институт МВД, 2018. – 1 електрон. опт. диск (CD-R). – С. 133–141.
8. Онкович Г. В., Мавдрік Н. О. Лінгвістичні ігри як форма розвитку мовної особистості. Мова і культура. (Науковий журнал). К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. Вип. 22. Т.ІІ (197). 484 с. С.431 – 442.
9. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа// Вища освіта України. 2008. № 3. Д. 1. Тем. вип. Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії. 212 с. С.130–137.
10. Шевченко М.В. Дослідження особливостей і ролі мультимедійних засобів на заняттях з англійської мови в технічних ВНЗ. Молодий учений. № 4 (44). 2017. С. 483 -487
11. Федчик В.А. Аудіовізуальне навчання української мови з використанням фільмів. Електронний ресурс. Доступ за посиланням [http://www.rusnauka.com/6_NiTSB_2009/Philologia/41863.doc.htm].

References

1. Babiychuk, T. V. (2007). *Metodyka stvorennia i vykorystannia videofrahmentiv khudozhnikh tvoriv u protsesi vyvchennia ukrayinskoyi literatury v pedahohichnomu koledzhi* [Methods of creating and using video fragments of works of art in the process of studying Ukrainian literature in a pedagogical college]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Bilyk, O. & Sukhorukova, O. (2009). *Metodychni zasady vykorystannia videokursu z ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi v osvitnomu protsesi* [Methodical bases of using a video course in Ukrainian as a foreign language in the educational process]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi – Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language*, 4. Pp. 59–65 [in Ukrainian].
3. Dobrovolska, L. S. (2014). *Formuvannya leksychnoyi kompetentsiyi na starshomu stupeni navchannya z vykorystannyam videoprezentatsiyi* [Formation of lexical competence at the senior level of training using video presentation]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholya. Seriya Filolohichni nauky – Scientific notes of NDU them. M. Gogol. Series Philological Sciences*, 3, pp. 191-194 [in Ukrainian].
4. Fedchyk, V. A. *Audiovizualne navchannya ukrayinskoyi movy z vykorystannyam filmiv* [Audiovisual training of Ukrainian language using films]. Retrieved from http://www.rusnauka.com/6_NiTSB_2009/Philologia/41863.doc.htm
5. Hurzhiy, A. M. (2013). *Vizualni ta audiovizualni zasoby navchannya : Navchalnyy posibnyk dlya stud. vyshch.navch.zakl.* [Visual and audiovisual teaching aids: A textbook for students. K. Institute of Pedagogy of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Scientific method. center of org. development and production of training tools [in Ukrainian].
6. Kuznetsova, O. D. (2005). *Zasoby masovoyi komunikatsiyi* [Media of communication]. Lviv [in Ukrainian].
7. Onkovich, G. V. (2018). *Pro istoriyu stvorennia real'no-virtual'nogo posibnika «Abetkoviy divogray»* [About the history of creating a virtual instruction "Alphabet Divogry"]. *Ministerstvo vnutrennikh del Respubliki Belarus', uchrezhdeniye obrazovaniya «Mogilevskiy institut Ministerstva vnutrennikh del Respubliki Belarus'» Mogilev: Mogilev. Institute of the Ministry of Internal Affairs*, 1 (CD-R). pp. 133-141 [in Ukrainian].
8. Onkovych, H. V. & Mavdryk N. O. (2019). *Linhvistychni ihry yak forma rozvytku movnoyi osobystosti* [Linguistic games as a form of linguistic personality development]. *Mova i kultura. (Naukovyy zhurnal) – Language and culture. (Scientific journal)*. Kyiv: Vydavnychy dim Dmytra Buraho, 22. (197), pp. 431-442 [in Ukrainian].
9. Onkovych, H. V. (2008). *Mediaosvita yak intelektual'no-komunikatyvna merezha* [Media education as an intellectual-communicative network]. *Vyshcha osvita Ukrayiny – Higher education of Ukraine*, 3, (vol. Science and higher education in Ukraine: a measure of interaction), pp.130-137 [in Ukrainian].

10. Shevchenko, M. V. (2017). Doslidzhennya osoblyvostey i roli multymediynykh zasobiv na zanyattiyakh z anhliyskoyi movy v tekhnichnykh VNZ [Research of features and role of multimedia in English language classes at technical universities]. *Molodyy uchenyy – Young scientist*, 4 (44), pp. 483-487 [in Ukrainian].
11. Zayets, H. V. (2019). Audiovizualni zasoby u protsesi navchannya rosiyskoyi movy yak inozemnoyi [Audiovisual means in the process of learning Russian as a foreign language]. *Problemy zahalnoho i slovyanskoho movoznavstva – Problems of General and Slavic Linguistics*, 3, pp. 24-30 [in Ukrainian].

Юлія Руденко. Использование аудиовизуальных средств обучения в формировании профессионально-методической направленности культурноречевой личности будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений

Статья посвящена проблеме использования аудиовизуальных средств обучения в формировании профессионально-методической направленности будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений. Цель статьи: определить понятие «аудиовизуальные средства обучения», обосновать педагогическую, методическую, лингводидактическую рациональность использования аудиовизуальных средств обучения в психолого-педагогическом сопровождении профессионально-речевой деятельности будущих воспитателей во время обучения в высших учебных заведениях; охарактеризовать основные аудиовизуальные средства речевого развития будущих воспитателей (визуальные, аудиативные, аудиовизуальные). В статье представлена классификация аудиовизуальных средств формирования профессионально-методической направленности культурно-речевой личности будущих воспитателей, а именно: визуальные (картины украинских художников, картины украинских художников иллюстраторов, литературные карты к культурно-значимым профессионально-ориентированным текстам, электронное портфолио, схемы); аудиативные (аудиозаписи речи воспитателей практиков, аудиозаписи речи студентов, аудиозаписи речи детей дошкольного возраста), музыкальные произведения украинских композиторов, аудиотексты в исполнении мастеров художественного слова, аудио-сказки, аудиостихотворения, аудио- басни); аудиовизуальные (видео-кейсы, мультфильмы на сюжеты произведений украинского фольклора, видеофрагменты по содержанию художественных произведений для детей дошкольного возраста, анимационные фильмы на темы украинских народных сказок, видеофрагменты конспектов занятий в дошкольном учреждении, видеофонограммы). В статье представлены примеры использования аудиовизуальных средств обучения в процессе формирования профессионально-методической направленности культурно-речевой личности будущих воспитателей дошкольных учреждений (квази-профессиональная деятельность, лекционные, практические, лабораторные занятия таких дисциплин как «Культура речи и выразительное чтение», «Методика ознакомления детей с украинским народознавством в дошкольном учреждении».

Ключевые слова: аудиовизуальные средства обучения, профессионально-речевая деятельность, будущие воспитатели дошкольных образовательных учреждений, профессионально-методическая направленность.

Yulia Rudenko. The using of audiovisual teaching aids in the formation of the professional and methodological orientation of the cultural and speech personality of future educators of preschool educational institutions

The article has been devoted to the problem of using audiovisual teaching aids in shaping the professional and methodological orientation of future educators of preschool educational institutions. Purpose of the article: define the concept of "audiovisual teaching aids", to substantiate the pedagogical, methodological, lingvodidactic rationality of the using of audiovisual teaching aids in the psychological and pedagogical support of the professional and speech activities of future educators during their studies in higher educational institutions; describe the main audiovisual means of speech development of future educators (visual, audiative, audiovisual). The article has been presented the classification of audiovisual means of forming a professional and methodological orientation of the cultural and speech personality of future educators, namely: visual (paintings by Ukrainian artists, paintings by Ukrainian illustrators, literary maps to culturally significant professionally oriented texts, electronic portfolio, schemes); audiative (audio recordings of speech by educators, practitioners, musical works by Ukrainian composers, audio recordings of students, audio recordings of preschool children), audio texts performed by masters of the literary word, audio tales, audio poems, audio fables); Audiovisual (video cases, cartoons on the plots of works of Ukrainian folk-lore, video fragments on the content of works of art for preschool children, animated films on the themes of Ukrainian folk tales, video fragments of classroom abstracts in a preschool institution, video phonograms). The article presents examples of the use of audiovisual teaching aids in the process of forming the professional and methodological orientation of the cultural and speech personality of future preschool teachers (quasi-professional activities, lectures, practical, laboratory classes in disciplines such as "Speech Culture and Expressive Reading", "Methods for introducing children with Ukrainian nationality in preschool educational institutions."

Keywords: audiovisual teaching aids, professional and speech activity, future preschool educators, professional and methodological orientation.

DOI: 10.33310/2518-7813-2020-68-1-239-245
УДК 372.016

Ірина САРАЄВА

аспірантка

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

м. Ізмаїл, Україна

e-mail: ladybug82@ukr.net

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ВЕКТОРІ ФОРМУВАНЬ ОЦІННО-КОНТРОЛЬНИХ ДІЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено сутність понять «методологія», «методологія педагогічних досліджень»; наведено погляд Гончаренко С. У. щодо визначення місця методології педагогічної науки в загальній системі методологічного знання. З'ясовано зміст понять «дія», «діяльність» в дослідженнях філософів, психологів і педагогів; визначено структуру діяльності та її види спираючись на теорію діяльності О. М. Леонтьєва. Досліджено погляди педагогів та психологів сучасності щодо сутності діяльнісного підходу та його основних положень. Узагальнено та позиціоноване власне бачення автора стосовно поняття діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: методологія, методологія педагогічних досліджень, дія, діяльність, діяльнісний підхід.

Започатковуючи дослідження з формування оцінно-контрольних дій у дітей дошкільного віку в процесі різних видів діяльності закономірним постає питання з'ясувати понятійні складники досліджуваного конструкту, як-от дія, діяльність, діяльнісний підхід. Оскільки науковим підґрунтям будь-якого педагогічного дослідження є методологія (закони, принципи, закономірності, підходи), з'ясуємо сутність феномена «методологія» та «методологія педагогічних досліджень». У широкому розумінні визначення «методологія» подає С. Гончаренко. За його словами, методологія – це «система теоретичних знань (філософських, психологічних, наукових тощо), які виконують роль провідних принципів наукового пізнання, шляхів (напрямів), засобів реалізації дослідження» [3, 70].

Науковим підґрунтям будь-якого дослідження є методологія, зокрема методологічні підходи. Поняття «методологія» – складне, одне з найбільш невизначених понять, часто тлумачиться в педагогічних працях по-різному.

З філософського погляду П. Йолон, методологія тлумачиться як: «сукупність підходів, способів, методів прийомів та процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети»; «галузь теоретичних знань і уявлень про сутність і форми, закони, порядок та умови застосування підходів, способів методів, прийомів та процедур у процесі наукового пізнання та практичної діяльності» [14, 374].

Психологи (В. Войтко, Н. Побірченко, Т. Корнілова, І. Ушакова, Л. Велитченко) визначали поняття «методологія» як «учення про методи пізнання

і перетворення світу»; систему принципів, методів і способів організації та побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему [10]; «вчення про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності; компонент будь-якої діяльності, внутрішня організація та регулювання процесів пізнання; це система пізнавальних та загальнотеоретичних принципів, що наперед визначають програму та спосіб дослідження, це вчення про логічну організацію, структуру та засоби діяльності» [9, 8]. З педагогічного погляду, «методологія – вчення про метод, наука про побудову людської діяльності» [4, 498].

Водночас у наукових дослідженнях не можна обмежитись загальноприйнятими визначеннями. На думку С. Гончаренка, потрібно враховувати специфічні особливості методологічних підходів кожної наукової галузі, її методів, принципів, законів дослідження. У цьому зв'язку виникає необхідність звернутись до методології педагогіки та педагогічних досліджень.

За С. Гончаренком, методологія педагогіки (і галузевих педагогічних досліджень) – «це система знань (і способи їх одержання) про засади, структуру педагогічної теорії, підходи досліджуваних явищ, а також методи формування умінь і навичок та розвиток с особистісних якостей» [3, 71].

Розрізняють кілька рівнів методології: філософські знання, які охоплюють філософські основи дослідження його світоглядну функцію і загальнонаукові положення; загальнонаукова методологія (системний підхід, синергетичний підхід, діяльнісний підхід, особистісно зорієнтований підхід, характеристика різних типів наукових досліджень, етапи й елементи); конкретно-наукова